

**ГРОМАДСЬКИЙ МОНІТОРИНГ
СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ
В БЕЗПЕКОВІЙ СФЕРІ**

Інститут Євро-Атлантичного Співробітництва
Київ — 2019

Автори: Костянтин Федоренко, Леонід Поляков, Ігор Козій

Підготовка до друку: Антон Писаренко, Анастасія Красножон

ГРОМАДСЬКИЙ МОНІТОРИНГ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ ТА ЄС У БЕЗПЕКОВІЙ СФЕРІ

Протягом останніх років Україна постала перед екзистенційними безпековими викликами, пов'язаними зі збройною агресією Російської Федерації. Тимчасова окупація Автономної Республіки Крим у 2014 році, а також постачання озброєнь та екіпіровки невизнаним «народним республікам», пряме втручання кадрових військових РФ під час бойових дій у районі міста Іловайськ¹ у тому ж 2014-му та періодичне створення тиску через накопичення військ РФ на кордоні України — ось основні прояви російської загрози. Враховуючи різницю між військовими потенціалами України та Росії, очевидно видається необхідність активного зовнішнього співробітництва між Україною та дружніми державами у безпековій сфері. Водночас, враховуючи географіч-

---

¹ Див. зокрема свідчення, наведені у: Human Rights Violations and abuses and international humanitarian law violations committed in the context of the Ilovaisk events in August 2014. Office of the United Nations, 2018. https://www.ohchr.org/Documents/Countries/UA/ReportOnIlovaisk_En.pdf

ну наближеність України та ризики, пов'язані з російською загрозою для неї, країни Європейського Союзу також мають бути зацікавлені у подібному партнерстві з Києвом. Зрештою, таке співробітництво відповідає європейському цивілізаційному вибору України.

В українському інформаційному просторі бракує інформації про безпекове співробітництво між Україною та Європейським Союзом, а також між Україною та окремими країнами-членами ЄС. Даний звіт, складений на основі відкритих даних та даних, отриманих від українських державних установ, має заповнити ці прогалини. Його метою є аналіз дій, що Україна провадить у рамках співпраці з європейськими партнерами та які б дозволяли відповідати на ключові для неї безпекові виклики. Такий аналіз видається необхідним для системної оцінки політики України в безпековій сфері і подальшого вироблення адекватної безпекової політики. Нарешті, йдеться про поширення інформації щодо стану політики України в сфері безпеки та про опосередкований вплив на

українських урядовців для прийняття рішень щодо ефективного реформування безпекової політики в питаннях, де спостерігається невідповідність дій України її зобов'язанням відпо-

відно до Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом та цілей Східного партнерства ЄС.

ФОРМАЛЬНІ РАМКИ СПІВРОБІТНИЦТВА

Співробітництво у безпековій сфері є одним із зобов'язань, які Україна взяла на себе відповідно до підписаної у 2014 році **Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом**.

Ці зобов'язання визначаються статтями 7–13 Угоди. Зокрема, йдеться про «питання недопущення конфліктів та антикризового управління, регіональної стабільності, роззброєння, нерозповсюдження, контролю над озброєннями та експортом зброї, а також поліпшення взаємовигідного діалогу у космічній сфері», а також боротьбу з тероризмом. Крім того, стаття 16 передбачає також співробітництво у сфері міграції, притулку та управління кордонами (зокрема, щодо таких викликів, як нелегальна міграція та торгівля людьми), а стаття 22 — у боротьбі зі злочинністю та корупцією, у тому числі стосовно контрабанди та кіберзлочинності.

Крім того, Україна є учасником ініціативи «Східного партнерства» ЄС, в рамках якої було розроблено робочий документ **«Східне парт-**

нерство – 20 очікувань до 2020 року: фокусуєтесь на головних пріоритетах та реальних результатах». Серед досягнень, що передбачені цим документом, є й безпека; йдеться про протистояння організованій злочинності, нелегальній торгівлі зброєю, кіберзлочинності, кіберзагрозам, тероризму, а також про участь в операціях Спільної безпекової і оборонної політики ЄС (СПБО) та стабільну участь у бойових підрозділах ЄС, посилення тренувальних ініціатив в рамках СБПО та спільної зовнішньої та безпекової політики. Також серед цілей є посилення здатності відповідати на регіональні хімічні, біологічні, радіобіологічні і ядерні інциденти, розроблена політика управління ризиками надзвичайних ситуацій, ухвалена стратегія зменшення ризику стихійних лих і співпраця з Механізмом цивільного захисту ЄС.

Затверджений **постановою Кабінету Міністрів від 25 жовтня 2017 року** «План заходів з виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії

ЗОБОВ'ЯЗАННЯ УКРАЇНИ У БЕЗПЕКОВІЙ СФЕРІ

ЗА УГОДОЮ ПРО АСОЦІАЦІЮ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ

недопущення конфліктів та антикризове управління

регіональна стабільність

роззброєння, нерозповсюдження, контроль над озброєннями та експортом зброї

боротьба з тероризмом

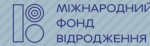
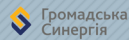
боротьба зі злочинністю та корупцією, (зокрема, з контрабандою, кіберзлочинністю, економічними злочинами)

взаємовигідний діалог у космічній сфері

співробітництво у сфері міграції, притулку та управління кордонами (зокрема, боротьба з нелегальною міграцією та торгівлею людьми)

і їхніми державами-членами, з іншої сторони» містить деякі завдання, що стосуються безпекової сфери. Водночас, цей план не охоплює таких проблем, як здатність відповідати на регіональні хімічні, біологічні, радіобіологічні і ядерні інциденти, посилення тренувальних ініціатив в рамках СБПО та спільної зовнішньої та безпекової політики, забезпечення законо-

давчої бази для участі в операціях спільної політики ЄС у галузі безпеки та оборони, кіберзлочинність, забезпечення регіональної стабільності, мало уваги приділено питанню торгівлі зброєю. У питанні боротьби з тероризмом йдеться лише про запобігання фінансуванню терористичної діяльності; інші заходи антитерористичного характеру план не передбачає.

БЕЗПЕКОВІ СТРАТЕГІЇ УКРАЇНИ ТА ЄС

Стратегія національної безпеки України ґрунтується на таких фундаментальних цінностях, як повага до міжнародного права і прав людини, аналогічних зазначеним у безпековій стратегії ЄС. Крім того, цілі української Стратегії включають в себе «мінімізацію загроз державному суверенітету та відновлення територіальної цілісності». Тоді як у стратегії ЄС в пункті «Розбудова безпеки у сусідніх країнах» йдеться про важливість належного урядування у країнах-сусідах ЄС, зокрема, на схід від кордонів Союзу, а також про те, що країни, де точаться військові конфлікти, є загрозою для безпеки ЄС.

Більше того, Україна у власній Стратегії ставить собі за ціль європейську інтеграцію, що визначає необхідність адаптації Україною законодавства ЄС. Як зазначається у Стратегії, «Україна забезпечуватиме поступову конвергенцію у сфері зовнішньої і оборонної політики та розвиватиме взаємодію у рамках Спільної безпекової і оборонної політики ЄС для посилення спроможностей сектору безпеки і оборони, а також підтримання міжнародної безпеки і стабільності». Крім того, торгівля та програми розвитку, як зазначається у стратегії ЄС, «можуть бути потужними засобами для сприяння реформам» та водночас відповідають євроінтеграційним інтересам України.

Серед актуальних загроз для національної

безпеки України у Стратегії названі: 1) агресивні дії Росії; 2) неефективність системи національної безпеки і оборони України; 3) корупція та неефективна система державного управління; 4) економічна криза; 5) загрози енергетичній безпеці; 6) загрози інформаційній безпеці; 7) загрози кібербезпеці; 8) загрози безпеці критичної інфраструктури; 9) загрози екологічній безпеці. Тероризм, бідність та нерівність, проблема надмірної залежності від окремих експортерів енергоносіїв, до яких належить і Росія, загрози колапсу держави та організована злочинність — це все виклики для України, які перетинаються з визначеними викликами ЄС.

Стратегія ЄС також зазначає важливість ефективного обміну розвідувальними даними між країнами-членами і з країнами-партнерами; у стратегії України йдеться, між іншим, про зміцнення «взаємодії розвідувальних органів з партнерськими спецслужбами держав-членів НАТО». Нарешті, ЄС зацікавлений у створенні «більш гнучких, мобільних [збройних] сил», що могли б відповідати на «нові виклики». Це відповідає цілі України «реформування сил оборони з орієнтацією на створення високоефективних боєздатних підрозділів Збройних Сил України [ЗСУ]» та могло б бути предметом співробітництва між Україною та ЄС. Таким чином, стратегічні цілі України загалом відповідають цілям ЄС.

ЦИВІЛЬНІ БЕЗПЕКОВІ ПРОБЛЕМИ

2018 року було прийнято Закон «Про національну безпеку України», який розробили за участі західних експертів. Тривають реформи державної служби та децентралізація, що є важливою частиною впровадження практик належного урядування в Україні. Україна продовжує практику приєднання до заяв і виступів ЄС з міжнародних питань².

4 грудня 2018 року Міністерство внутрішніх справ України відповіло на наше запитання щодо стану виконання тих пунктів Плану заходів з виконання Угоди про асоціацію, за які МВС є відповідальним. Ось деякі зміни, запроваджені Україною протягом останніх років:

Міграція, управління кордонами. 157 пунктів пропуску обладнано пристроями для здійснення прикордонного контролю осіб з біометричними документами і підключено до баз даних Інтерполу та Європолу. Завершили реконструкцію пункту перебування осіб, які незаконно перебувають в Чернігівській області України, будівництво таких пунктів у Донецькій і Миколаївській областях. Відкрито пункт тим-

часового розміщення біженців. Затвердили план заходів з організації спільної оперативної охорони кордону з сусідніми державами-членами ЄС. Підписали угоду про спільне патрулювання українсько-румунського кордону. На постійній основі проводиться спільний аналіз ризиків на територіальному рівні та обмін інформацією з прикордонними службами сусідніх держав-членів ЄС. За участі експертів з країн ЄС розробили та затвердили стратегію розвитку МВС до 2020 р. Впроваджено перехід на біометричні закордонні паспорти та внутрішні ID-картки. Створили систему обліку біженців та іноземців.

Боротьба зі злочинністю. Внесено зміни до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу для запобігання домашньому насильству. Функціонує поширення інформаційних матеріалів щодо протидії торгівлі людьми. Ведеться діалог щодо підписання з країнами ЄС протоколів про реадмісію осіб, а також щодо підписання угод про реадмісію з державами походження мігрантів.

Захист навколишнього середовища, управління ризиками надзвичайних ситуацій. Провели аналіз відповідності чинної мережі спостережень за якістю атмосферного повітря. Затверджений порядок моніторингу за вмістом шкідливих речовин в атмосферному повітрі. Прийнято закон задля вдоскона-

---

² Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським союзом у 2017 році. Київ, 2018. <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/uploaded-files/pro-vikonannya-ugodi-pro-asotsiatsiyu-mizh-ukrainoyu-ta-evropeyskim-soyuzom-za-2017-rik.pdf> с.10-12

лення управління ризиками затоплення внаслідок паводків. Цілодобова інформаційна взаємодія з Центром координації реагування на надзвичайні ситуації ЄС, Євроатлантичним координаційним центром реагування на природні лиха та катастрофи. Затверджено Методу попередньої оцінки ризиків затоплення.

Транспорт. Ухвалили Стратегію і Програму підвищення рівня безпеки дорожнього руху.

Технології та інновації. Створили спеціальний відділ, укомплектували штат для запровадження єдиного номеру Європейського екстреного виклику 112.

Експерти Консультативної місії ЄС брали участь у виробленні «якісно нового законодавства» в рамках масштабної реформи поліції. Затверджено стратегії розвитку Державної прикордонної служби; державної міграційної політики; програми розвитку Національної гвардії; реформування Державної служби України з питань надзвичайних ситуацій. У дії онлайн-тест з Правил дорожнього руху, запроваджується відеофіксація процесу складання. Розробили нову Концепцію охорони громадського порядку. Провели командно-штабні навчання з британською стороною щодо забезпечення стійкості функціонування різних секторів держави в кризових ситуаціях.

Міністерство внутрішніх справ України у своєму листі повідомляє, що співробітники МВС неодноразово брали участь у навчальних програмах Спільної політики безпеки і оборони (СПБО) для країн Східного партнерства. МВС співпрацює з Консультативною місією

ЄС з питань реформування цивільного сектору безпеки, проводить роботу щодо інтеграції до Механізму цивільного захисту. Представники МВС беруть участь у засіданнях двосторонніх органів асоціації, а представники з начальницького складу долучалися до поліцейських місій ЄС в Македонії та Боснії і Герцеговині.

Також у рамках **боротьби з корупцією** створено Національне агентство з питань запобігання корупції, Національне антикорупційне бюро України, формується Вищий антикорупційний суд. Водночас НАБУ не має права на самостійне прослуховування, що робить його діяльність залежною; відзначаються випадки втручання інших органів в діяльність НАБУ³.

Необхідно відзначити, що українськими кіберактивістами було виявлено критичні вразливості у системах захисту даних державних структур⁴, що є серйозним ризиком з огляду на кібератаки, які протягом останніх років проводилися російськими хакерами щодо інфраструктурних об'єктів України⁵.

---

3 Висновок РГК НАБУ на звіт Національного антикорупційного бюро України. 26 лютого 2018 р. <https://rgk-nabu.org/uk/news/rhk/visnovok-rgk-prinatsionalnomu-antikoruptionsynomu-byuro-na-zvit-nabu>

4 Козлюк, С. Український кіберальянс: «Держструктурам не варто лишати двері для хакерів прочиненими». Тиждень, №48 (524), 30 листопада 2017 р. <https://tyzhden.ua/Society/204857>

5 <https://www.wired.com/story/russian-hackers-attack-ukraine/>

УГОДИ УКРАЇНИ ПРО ВІЙСЬКОВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО З КРАЇНАМИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

12

Австрія

Хорватія

Греція

Бельгія

Данія

Словенія

Латвія

Литва

Велика Британія

Нідерланди

Кіпр

Польща

Проголошення незалежності України

Президентство Леоніда Кучми (1994 - 2005)

Президентство Віктора Януковича (2010 - 2014)

1991

1996

1998

2001

2006

2008

2011

станом на 21 квітня 2016 року

Дата підписання угоди

1995

1997

1999

2002

2007

2010

2016

Президентство Леоніда Кравчука (1991 - 1994)

Президентство Віктора Ющенка (2005 - 2010)

Президентство Петра Порошенка (2014 - понині)

Франція

Німеччина

Польща

Словаччина

Угорщина

Чехія

Хорватія

Болгарія

Італія

УГОДИ УКРАЇНИ ПРО ВІЙСЬКОВО-ТЕХНІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО З КРАЇНАМИ ЄВРОСОЮЗУ

9

*З окремими країнами-членами ЄС, як Бельгія, Данія, Литва, Нідерланди, Швеція та деякими іншими, співробітництво у сфері ВТС відбувалося в рамках більш широких за змістом угод.

Громадська Синергія

Міжнародний фонд «Відродження»

СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ З ЄС У ВІЙСЬКОВІЙ СФЕРІ

За сучасних умов геополітичної нестабільності ефективне військове співробітництво разом з іншими видами співробітництва здатні сприяти успішному вирішенню низки проблем глобального і регіонального характерів. Розвиток міжнародного співробітництва України у військовій сфері підвищуватиме її міжнародний авторитет, підсилуватиме довіру до України з боку держав-членів ЄС та НАТО, покращить імідж України у формуванні архітектури європейської і євроатлантичної систем безпеки.

Співробітництво України з ЄС в рамках Спільної політики безпеки і оборони та військове двостороннє співробітництво з країнами-членами ЄС є важливою частиною європейського інтеграційного курсу України, визначеного, зокрема, ч. 3 ст. 3 Закону України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 р. На сьогодні правовідносини України та ЄС у сфері військового співробітництва, крім Угоди про асоціацію, ґрунтуються також на таких документах:

1. Угода про визначення загальної схеми участі України в операціях Європейського Союзу із врегулювання криз від 13.06.2005 р.;
2. Угода про процедури безпеки, які стосуються обміну інформацією з обмеженим доступом, чинна від 01.02.2007 р.;
3. Угода (у формі обміну нотами) про відновлення дії Угоди між Україною та Європей-

ським Співтовариством про наукове і технологічне співробітництво від 24.11.2010 р.;

4. Адміністративна угода щодо співробітництва між Європейським оборонним агентством та Міністерством оборони України від 2015 року;

5. Механізм ЄС щодо консультацій та співпраці між Україною та ЄС у сфері врегулювання криз від 2002 року (односторонній документ ЄС);

6. Механізм приєднання України до офіційних заяв ЄС у галузі СЗПБ/СПБО, в т.ч. в рамках міжнародних організацій ООН та ОБСЄ від 2005 року;

7. Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 21 квітня 2011 р. «Про участь Збройних Сил України у багатонаціональних військових формуваннях високої готовності». Відповідний Указ визнав доцільним участь ЗСУ у багатонаціональних військових формуваннях високої готовності (Силах реагування НАТО та Бойових тактичних групах ЄС);

8. Постанова Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2017 р. № 1106 «Про виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони»;

9. Робочий план співробітництва Збройних

Сил України та Секретаріату Ради ЄС (у рамках Спільної політики безпеки і оборони) на поточний рік;

10. Зведений план заходів міжнародного співробітництва Міністерства оборони України та Збройних Сил України на поточний рік.

На політичному та воєнно-політичному рівні проблематика Спільної політики безпеки та оборони регулярно включається до обговорення під час самітів Україна–ЄС, засідань Ради з питань співробітництва між Україною та ЄС, зустрічей у форматі Трійка Політико-безпекового комітету ЄС (PSC) – Україна, Трійка Робочої групи з питань експортного контролю (COARM) – Україна, Трійка Робочої групи з питань глобального нерозповсюдження та роззброєння (CONOP/CODUN) – Україна, Трійка Робочої групи ЄС з питань ОБСЄ – Україна.

Практична робота з опрацювання аспектів військового співробітництва України та ЄС почалася у 2004 році після направлення до Представництва України при ЄС представника Міністерства оборони України (МОУ). З 2005 року є регулярні контакти між керівним складом МОУ та військовими структурами ЄС. До пріоритетних напрямків співробітництва у військовій сфері між Україною та ЄС увійшли розширення формату військово-політичного діалогу між керівництвом МОУ, Генерального штабу ЗСУ та інституцій Європейського Союзу; залучення ЗСУ до формування бойових тактичних груп ЄС; участь представників ЗСУ в багатонаціональних операціях з підтримання миру і безпеки під проводом ЄС; участь в ініціативі ЄС «Східне

партнерство», співробітництво у сфері військової освіти, а згодом і розвиток співпраці з Європейським оборонним агентством. Протягом всього терміну співпраці Начальник Генерального штабу – Головнокомандувач ЗСУ та Голова Військового комітету ЄС неодноразово відзначали успішне виконання Робочого плану військового співробітництва між ЗСУ та Радою ЄС у галузі Спільної політики безпеки і оборони та «дорожньої карти» співробітництва.

Із початком військової агресії РФ проти України ця співпраця набрала принципово іншого змісту. Протягом 2017–18 років начальник Генерального штабу – Головнокомандувач ЗСУ прийняв участь в засіданнях Військового Комітету ЄС на рівні начальників генеральних штабів. Делегація Політико-безпекового комітету ЄС на рівні послів держав-членів ЄС з робочим візитом відвідала міста Маріуполь та Авдіївку, а у вересні 2018 року відбулася зустріч заступника МОУ з питань європейської інтеграції з делегацією Підкомітету з питань безпеки та оборони Комітету закордонних справ Європейського Парламенту на чолі з головою комітету.

Залучення сил і засобів ЗСУ до реалізації Концепції бойових тактичних груп ЄС, з політичної точки зору, є підтвердженням намірів України до спільних дій із врегулювання криз в рамках СПБО ЄС. У військовому вимірі така участь надає можливість впровадити в національну практику позитивний досвід та знання для розвитку експедиційних спроможностей ЗСУ. Саме такі спроможності є ключовими для виконання завдань у міжнародних

ЗАЛУЧЕННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ ДО СКЛАДУ БОЙОВИХ ТАКТИЧНИХ ГРУП ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

БТГ «Балтійська» 🇺🇦 2010

- санітарний літак аеромедичної евакуації Ан-26 „Віта“
- Україна отримала статус асоційованої сторони БТГ

Італо-угорсько-словенська БТГ

- опрацьовувалася можливість залучення сил та засобів ЗСУ

Вишеградська БТГ 🇺🇦 2016

- група штабних офіцерів ЗСУ
- транспортний літак Іл-76МД з екіпажем

БТГ «HELBROC» 🇺🇦 2011, 2014, 2016, 2018, 2020

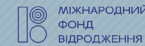
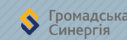
- рота морської піхоти
- транспортний літак Іл-76МД
- група штабних офіцерів Збройних Сил України

БТГ під проводом Великої Британії 🇺🇦 2016

- двоє офіцерів ЗСУ у складі литовського елемента

миротворчих операціях та операціях з врегулювання кризових ситуацій. Відтак цей розвиток сприятиме також захисту території України власними силами.

У 2018 році було змінено Концепцію бойових тактичних груп (БТГ) ЄС. Передбачається їхня роль як головного інструменту реагування на раптові кризи. Розгортання та участь БТГ ЄС у військових операціях у сфері СПБО забезпечуватимуться на основі постійно діючого ме-

ханізму «Athena». За результатами проведеної роботи щодо перспективного залучення національної складової до БТГ ЄС, у першу чергу, варто ретельно опрацювати комплекс питань міжвідомчого характеру, основними з яких є законодавче та ресурсне (фінансове) забезпечення, а також питання взаємосумісності використання сил та засобів країн-членів ЄС та їхніх партнерів. Крім того, набуття фахівцями ЗСУ теоретичного та практичного досвіду щодо

участі в БТГ є важливою складовою підготовки до залучення до БТГ ЄС.

Практичне опрацювання комплексу питань щодо можливого залучення сил та засобів ЗСУ до участі в операціях ЄС розпочалося у 2009 році з підписання Президентом України Указу від 20 січня 2010 року №41. Цей указ увів у дію рішення Ради національної безпеки і оборони України «Щодо участі України в операції Європейського Союзу «EU NAVFOR ATALANTA». Ця робота продовжилася направленням офіцера Військово-Морських Сил ЗСУ для роботи у штабі операції (м. Нортвуд, Великобританія). Наприкінці 2010 року через піратський полон пройшло майже 40 громадян України, тому участь України у цій операції була необхідною. За результатами співпраці з відповідними структурами ЄС, зокрема Європейською оборонною агенцією, Генеральним штабом ЗСУ було прийнято рішення про підготовку літака морської патрульної авіації Військово-Морських Сил ЗСУ для участі у операції «Атланта». Унаслідок цього рішення Міністр закордонних справ України направив листа Верховному представнику ЄС із закордонних справ і політики безпеки Кетрін Ештон про рішення української сторони приєднатися до військово-морської операції ЄС «Атланта», яка полягає у протидії піратству біля узбережжя Сомалі. 8 жовтня 2013 року парламент України ухвалив направлення національного контингенту для участі України в операції НАТО з протидії піратству на морі «Океанський Щит» (до 03.01.2014 р.) та в операції Єв-

ропейського Союзу «Атланта» (з 03.01.2014 р. до 05.03.2014 р.)

Національний контингент складався з екіпажу фрегату Військово-Морських Сил ЗСУ «Гетьман Сагайдачний», підрозділу спеціального призначення (оглядової команди) і вертолітного загону. Було проведено чотири патрулювання в районі Аденської затоки. У період з 3 січня по 26 лютого 2014 року український контингент у складі багатонаціонального корабельного з'єднання запобігав та протидіяв проявам піратства, захищав цивільні судна, які виконували завдання у рамках Світової продовольчої програми. Під час участі в операції корабель 30 діб провів у морі безпосередньо на патрулюванні в районах, де існував ризик піратських нападів. Щоденно через ці райони проходило близько 50 цивільних суден. Оглядовою командою контингенту проведено 7 дружніх підходів до місцевих рибалок, оглянуто 4 судна, які викликали підозри у піратській діяльності. Екіпажем вертольоту Ка-27 за період участі в операції виконано близько 50 польотів з метою ведення повітряних розвідок надводної обстановки. Рішучими діями екіпажу вертольоту Ка-27 було зупинено два швидкісні човна, які не відповідали на запити корабля та продовжували свій рух. Вертолітний загін також забезпечив перельоти особового складу між кораблями в морі, при цьому було здійснено зліт-посадки на іноземний корабель.

14 січня 2014 року Президент України підписав Указ №5 «Про участь України у Військо-

вій тренувальній місії Європейського Союзу в Республіці Малі». Це рішення українська сторона прийняла у відповідь на звернення Європейського Союзу, і воно передбачало надання матеріально-технічних ресурсів та здійснення стратегічних авіаційних перевезень в інтересах місії. Проте, з огляду на воєнно-політичну ситуацію на Кримському півострові та Сході України, а також те, що зазначені матеріально-технічні ресурси могли бути використані для потреб ЗСУ, підготовку до участі ЗСУ в тренувальній місії ЄС зупинили відповідно до резолюції Кабміну від 14 квітня 2014 року. Європейська сторона із розумінням сприйняла це та повідомила, що не очікує на внесок України у тренувальну місію ЄС. З початком агресії РФ проти України та тимчасової окупації Автономної Республіки Крим участь підрозділів ЗСУ у багатонаціональних операціях під проводом ЄС з врегулювання криз тимчасово призупинено. Разом із тим, Міністерство оборони України опрацьовує питання щодо подальшої участі представників ЗСУ в місіях та операціях ЄС.

Починаючи з 2005 року, Україна бере активну участь як спостерігач у щорічних **військових навчаннях ЄС з управління кризами MILEX**. MILEX-2018 проходив у місті Рота, Іспанія з 13 по 24 квітня 2018 року. Під час цих навчань Військовий та Оперативний штаби ЄС відпрацьовували комплексні процедури військового планування з метою своєчасного зосередження сил та засобів ЄС у районі прогнозованої кризи. Українська сторона зосередилася на вивченні досвіду передачі плануючих функ-

цій від Військового штабу ЄС до Оперативного штабу, розташованого на території Іспанії, що є актуальним з урахуванням поточної воєнно-політичної ситуації на сході України.

Триває **військове співробітництво в рамках освітніх програм** та заходів, створених відповідно до ініціативи ЄС «Східне партнерство» і за участі Європейського коледжу з безпеки і оборони (ЄКБО). За минулий рік військовослужбовці взяли участь в обговоренні тематичних питань щодо **демократії, належного врядування та стабільності в Європі**; СПБО та цивільного захисту; Східного партнерства та європейської політики щодо посилення співробітництва для подолання спільних загроз.

Започаткована оборонним відомством України співпраця з Європейським коледжем з безпеки та оборони (ЄКБО) дозволила ввести фахову підготовку на Орієнтаційному курсі з питань СПБО, який проводиться щорічно. У 2017 році на базі Національного університету оборони України (НУОУ) імені Івана Черняховського, Європейською службою зовнішньої діяльності у взаємодії з Міністерством оборони та спорту Австрії та ЄКБО проведено п'ятий орієнтаційний курс з питань СПБО. Опрацьовується питання щодо залучення НУОУ до мережі Асоційованого партнерства ЄКБО.

Зі стороною ЄС обговорюється можливе залучення Міністерства оборони України до проектів програми Постійного структурованого співробітництва у сфері безпеки і оборони (PESCO).

ВІЙСЬКОВО-ТЕХНІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС

Розвиток військово-технічного співробітництва (ВТС) з Європейським Союзом дає Україні доступ до найкращих світових науково-технічних розробок у сфері озброєння заради забезпечення інтересів національної оборони. Для виробів національної оборонної промисловості відкривається європейський ринок заради отримання необхідних фінансових ресурсів. Окрім того, ВТС пропонує розширення оборонно-промислової кооперації за економічними правилами ЄС, тобто правилами, що діють у міжнародній організації, до якої Україна прагне вступити у майбутньому.

Україна зберегла після розвалу Радянського Союзу значний науково-технічний оборонний потенціал, зокрема, передові технології у галузі ракетобудування та літакобудування, кораблебудування та навігації, танкобудування та автомобілебудування, радіолокації, засобів зв'язку та управління, лазерної техніки та гіроскопів, точного приладобудування, супутникової навігації та спеціальної хімії. Однак про системне співробітництво у сфері ВТС між Україною та ЄС можна говорити лише з 2004 року, коли в рамках ЄС було створене Європейське оборонне агентство (ЄОА). До цього часу ВТС України з ЄС відбувалося або на двосторонній/багатосторонній основі з окремими країнами-членами, або в рамках про-

грам і проектів НАТО. Накопичений на той час досвід такого співробітництва був структурно фрагментарним, фінансово обмеженим і тому, нерідко, негативним.

З 2005 року, після перемоги в Україні Помаранчевої Революції і зміни зовнішньої та безпекової політики держави в напрямку інтеграції до ЄС і НАТО, спостерігалось поступове воєнно-політичне зближення між Україною та ЄС і, відповідно, помітна активізація у запускуванні нових спільних проектів у сфері ВТС. Вперше на експертному і промисловому рівнях зайшла мова про конкретні механізми взаємодії з ЄОА. Представники відомих європейських оборонних компаній почали брати участь у міжнародних конференціях в Україні. Було укладено амбітні контракти в інтересах виробництва бойового корабля класу «корвет» для Військово-Морських Сил України та модернізації бойового вертольоту для Сухопутних військ.

Зі свого боку, українські виробники озброєнь отримали більше можливостей, щоб запропонувати європейцям власні розробки. Відбулися і перші поставки завершених українських продуктів. У космічній галузі Україна взяла участь у європейському проекті зі створення нового ракетноносія Vega. Цьому прогресу сприяли не лише наявні в Україні вже на той час Угода між Україною та Єв-

ропейським Співтовариством про наукове і технологічне співробітництво (2002) та близько десятка двосторонніх міжурядових угод з країнами ЄС про військово-технічне співробітництво, але й перша фундаментальна інституційна домовленість після створення ЄОА — Угода між Україною та Європейським Союзом про процедури безпеки, що стосуються обміну інформації з обмеженим доступом (підписана у 2005 р., набула чинності 01.02.2007 р.). Після неї наступним важливим для розвитку ВТС України з ЄС документом стала Угода між Урядом України та Європейським космічним агентством щодо співробітництва у використанні космічного простору в мирних цілях (2008).

Попри це, більш інтенсивні контакти з ЄС також показали, що тодішня значна залежність України від кооперації з Росією тягнула за собою чималі політичні та технологічні ризики, які для країн ЄС і НАТО були неприйнятними. Також у європейських партнерів виникла непевність щодо надійності домовленостей з Україною через періодичні різкі зміни зовнішньополітичної орієнтації та через видиму розповсюдженість корупційних схем в економіці України загалом, які не оминули і сферу ВТС. Окрім цього, структура власності, коли основні компанії-виробники озброєнь України на 90% були в управлінні і власності держави; застаріле українське законодавство, яке суттєво обмежувало можливості співпраці; недостатньо чітка визначеність прав на інтелектуальну власність в Україні; а головне,

відсутність у той час достатнього фінансування та державних замовлень для власного міністерства оборони України — все це тоді не дозволяло говорити про якісь дійсно широкі перспективи для розвитку ВТС.

Незважаючи на це, значний потенціал ВТС України з ЄС існував, як і потенційна взаємна зацікавленість сторін, оскільки стратегічні безпекові інтереси України та ЄС навіть тоді багато у чому збігалися.⁶ Не маючи змоги інтенсивно розвивати практичне співробітництво, сторони все ж докладали зусиль для створення нормативно-правової бази ВТС. До 2010 року Україна підписала цілий ряд відповідних документів з окремими країнами-членами ЄС, які мали добре розвинений сектор оборонної промисловості, зокрема, такими, як Італія, Німеччина, Польща, Чехія та Франція. З окремими країнами-членами ЄС, як Бельгія, Данія, Литва, Нідерланди, Швеція та деякими іншими, співробітництво у сфері ВТС відбувалося в рамках більш широких за змістом угод. До таких прикладів можна віднести Угоду про технічне і фінансове співробітництво з Данією (2007) або Угоду про економічне, промислове та науково-технічне співробітництво з Литвою (2005).

Тим часом, вже на тому етапі у ВТС України з ЄС склалася своєрідна парадигма, яка певним чином зберігається і зараз. Найбільш по-

---

⁶ Polyakov L. 'Opportunities and risks on the 'road towards Europe': A Ukrainian perspective'. SIPRI, 2010.

тужні західні партнери були схильні здійснювати лише прямі поставки своєї продукції оборонного призначення і водночас не були схильні закуповувати військову продукцію України. Ця обставина, а також жорстка обмеженість фінансових ресурсів України у той період, призводили до того, що загалом співпраця була майже односторонньою. При цьому Україна тоді закуповувала навіть не системи озброєння, а лише окремі недорогі зразки, вузли і комплектуючі. Продавати ж власні вироби або надавати ремонтні послуги Україна могла переважно в ті країни ЄС, які нещодавно були клієнтами радянського ВПК і ще тримали на озброєнні старі радянські зразки. Обмежені спільні розробки також були можливіми в основному із цими країнами, зокрема, з Польщею та Чехією.

Під час президентства проросійського Віктора Януковича (2010-2014) зазначені обмеження у сфері ВТС лише посилилися. Вже у 2010 році спільні проекти зі створення нових комплексів озброєння було майже зупинено. Натомість **після перемоги Революції Гідності, вже у перші дні російської військової агресії проти України**, у березні 2014 року, Уряд України ухвалив рішення про повне припинення ВТС із країною-агресором — Росією. Як наслідок, для забезпечення своїх оборонних потреб Україна цілком природно мала звернути більше уваги на потенціал ВТС із Заходом. 21 березня 2014 року відбулося підписання частини Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Серед перших підписаних розділів Угоди був і

розділ II, у якому, зокрема, йшлося про безпекове співробітництво⁷.

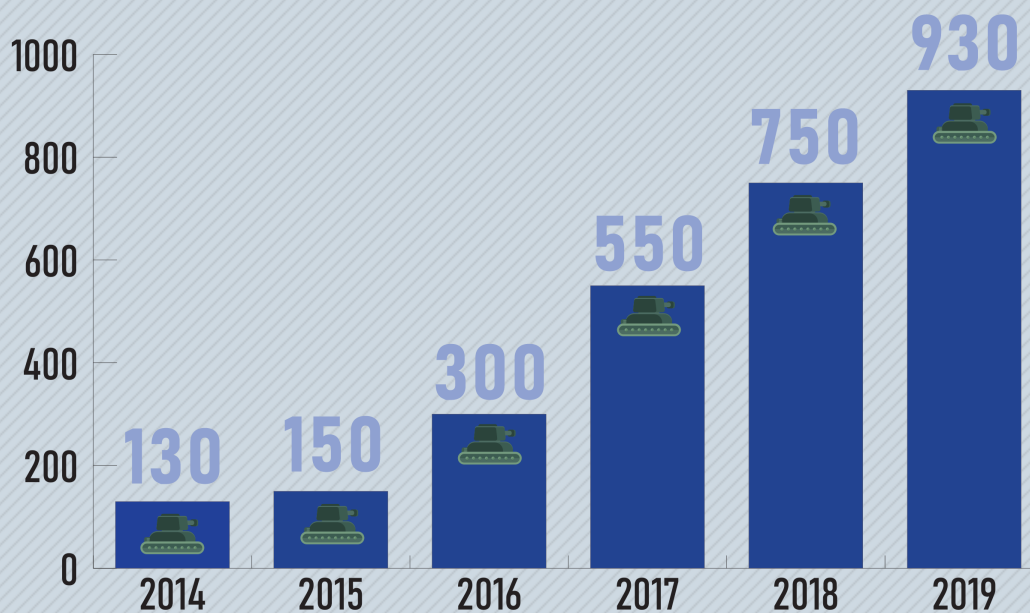
Україна відмовилася від позаблокового статусу і законодавчо визначила намір вступити до ЄС і НАТО. Однак ще було варто значно поглибити повноцінну інтеграцію оборонно-промислових потужностей України та провідних виробників озброєнь ЄС, адже в питанні структури власності та інших важливих аспектів правового поля відмінність між Україною та ЄС була ще дуже великою. Тому вже тоді, у 2014 році, українські фахівці добре розуміли, що «для інтеграції вітчизняного ОПК в європейський оборонний простір необхідні насамперед радикальна приватизаційна реформа ОПК, впровадження на законодавчому рівні сучасних ринкових механізмів взаємодії організацій і підприємств з іноземними компаніями та відповідні Міждержавні угоди щодо співпраці в оборонно-промисловій сфері між Україною, ЄС і США».⁸

---

⁷ Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Розділ II, Стаття 10, Попередження конфліктів, антикризове управління та військово-технічне співробітництво, п.3 (2014), http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011

⁸ Горбулін В.П., Шеховцов В.С., Шевцов А.І. Вхідження ОПК України в Європейський оборонно-промисловий простір. НІСД, Стратегічні пріоритети, 2015, № 1 (34), с.5-10.

**ВИТРАТИ НА ЗАКУПІВЛЮ ОЗБРОЄНЬ ДЛЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ (\$ МЛН)
З ПОЧАТКУ ВІЙНИ**

Громадська
Синергія

МІЖНАРОДНИЙ
ФОНД
ВІДРОДЖЕННЯ

У 2015 році на виконання Угоди про асоціацію відбулися переговори, після яких підписали рамковий документ — Адміністративну угоду між Міністерством оборони України та ЄОА. Це створило юридичні підстави для практич-

ного співробітництва з країнами-членами ЄОА, а також для регулярної участі представників України у програмах і проектах ЄОА. Зокрема, протягом 2016–2018 років українські експерти долучалися до роботи експертних

груп ЄОА «Матеріальна стандартизація» (Експертні групи «Вибухові ефекти» та «Камуфляж»), «Єдине європейське небо» та «Європейський авіатранспортний флот». А у 2017 році з метою поглиблення співпраці з ЄОА за напрямком «Єдине європейське небо» представники України взяли участь у низці робочих засідань Військової авіаційної ради ЄОА політичного рівня та у щорічній конференції з цієї проблематики.

Окрім активності щодо розширення міжнародного правового поля для співробітництва у сфері ВТС, Україна також збільшила витрати на оборону і, відповідно, на розробку і закупівлю озброєнь.

Водночас, отримати потрібні зразки озброєнь не завжди вдавалося з політичних причин. Росія застосовувала усі доступні важелі — погрози, шантаж, підкуп — щоб не допустити зміцнення українських збройних сил. Проявів такої практики «неоголошених обмежень» для України було достатньо, зокрема і з боку країн ЄС. Так, представник ЦКБ «Арсенал» у 2017 р. повідомив, що має місце неоголошена заборона на продаж Україні матричних фотоприймачів для головок самонаведення бойових ракет⁹.

---

⁹ Есть негласный запрет на продажу Украине матричных фотоприёмников для головок самонаведения ракет – ЦКБ «АРСЕНАЛ». Оборонно-промышленный кур'єр, 10 вересня 2017 р. <http://opk.com.ua/существует-негласный-запрет-на-прода/>

Разом із тим для реального прогресу потрібно було вирішувати також питання реальної економічної привабливості української оборонної промисловості. Провідні українські фахівці постійно це підкреслювали.

Пропозиції провідних фахівців щодо посилення ВТС України з ЄС наведені у таблиці¹⁰.

У 2018 році необхідні реформи було проголошено у Стратегії розвитку оборонно-промислового комплексу України на період до 2028 року: «визначено у стратегічних та програмних документах держави сталий розвиток оборонно-промислового комплексу як один з пріоритетних напрямів, індикатором досягнення якого є системні перебудови українського оборонно-промислового комплексу»¹¹.

Через тиждень після прийняття Стратегії Указом Президента було введено в дію рішення РНБОУ «Про вдосконалення державної політики щодо забезпечення Збройних Сил України та інших військових формувань оборонною продукцією іноземного виробни-

---

¹⁰ 3 матеріалів конференції «Роль Парламенту у забезпеченні ефективного контролю над виробництвом, закупівлями та експортом озброєнь», 14 березня 2018 р. Оборонно-промисловий кур'єр, <http://opk.com.ua/page/3/?s=конференція>

¹¹ Стратегія розвитку оборонно-промислового комплексу України на період до 2028 року. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 червня 2018 року № 442-р. <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/442-2018-%D1%80>

Ім'я	Посада	Пропозиція
Володимир Горбулін	Директор Національного інституту стратегічних досліджень	Експорт зброї дозволяє підтримувати науково-технічний потенціал країни. Необхідно привабити приватні підприємства до роботи в ОПК.
Юрій Бровченко	Заступник міністра Міністерства економічного розвитку та торгівлі	Є необхідність корпоратизації державних підприємств, їхньої приватизації для введення ринкових механізмів випуску оборонної продукції. Зняття заборони на створення спільних підприємств привабить потужних інвесторів та підвищить темпи економічного зростання.
Павло Букін	Генеральний директор ДК «Укроборонпром»	Стратегічним напрямом розвитку системи стандартизації оборонної продукції України повинна стати її гармонізація із системами стандартизації оборонної продукції, які діють в ЄС і НАТО.
Валентин Бадрак	Директор Центру досліджень армії, конверсії та роззброєння	Створення в державі конкурентних умов для підприємств усіх форм власності в галузі ВТС забезпечить належний захист інвестицій приватних та іноземних інвесторів.

цтва, а також сприяння розвитку співробітництва оборонних підприємств України з іноземними партнерами». Відповідно до п. 2 Указу, було визначено спростити процедури надання повноважень на імпорту товарів військового призначення для використання у власному виробництві або за умови наявності у підприємства укладених дилерських договорів та на експорт товарів військового призначення власного виробництва.¹²

¹² Указ Президента України № 185/2018 від 26 червня 2018 року. <https://www.president.gov.ua/documents/1852018-24402>

На виконання цього рішення у серпні 2018 року Уряд України прийняв відповідну Постанову із низкою рішень щодо спрощення процедур надання суб'єктам господарювання різних форм власності повноважень на право здійснення експорту та імпорту товарів військового призначення та товарів, які містять відомості, що становлять державну таємницю.¹³ Ці рішення дали старт реальній лібералізації зовнішньоекономічної діяльнос-

¹³ Постанова КМУ №805 від 29 серпня 2018 року. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/805-2018-%Do%BF>

ті для підприємств усіх форм власності, зокрема у сфері ВТС. Водночас для системного закріплення цього процесу потрібно дочекатися прийняття Закону України «Про військово-технічне співробітництво», який мав би створити сприятливі умови й для іноземних інвестицій у виробництво озброєнь в Україні. Проект такого закону розробили 10 років тому, однак перспективи його прийняття до цього часу є неясними.¹⁴

Тим часом, поки загальна ситуація для ВТС покращується поступово, нагальні потреби та поява коштів вже сьогодні уможливають перші масштабні окремі проекти, якщо їх підтримує парламент ad hoc. Таким прикладом стали закупівля Україною 55 транспортних вертольотів Airbus у Франції для потреб Національної поліції, Держприкордонслужби, ДСНС та Національної гвардії під кредит французького уряду на 475 млн євро. Угоду з

---

14 Указ Президента України № 258/2009 від 22 квітня 2009 року «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 27 березня 2009 року “Про проект Закону України “Про військово-технічне співробітництво з іноземними державами”». <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/258/2009>

Францією Україна підписала у березні 2018 року, а у грудні перші два вертольоти H225 Super Puma були передані Україні. Під час церемонії передачі перших французьких транспортних вертольотів Президент України Петро Порошенко заявив, що в планах закупівля і французьких бойових вертольотів.¹⁵ А невдовзі очільник МВС Арсен Аваков заявив про готовність домовлятися з Францією про спільне виробництво 20 кораблів морської охорони.¹⁶ На початок 2019 року Україна та ЄС вийшли на новий якісний рівень ВТС, коли почалися не лише поставки окремих вузлів чи дрібних озброєнь, але й закупівлі базових платформ озброєнь.

---

15 Президент Петро Порошенко заявив, що Збройні сили України отримають бойові вертольоти Airbus. УКРІНФОРМ, 21 грудня 2018 р. <https://www.ukrinform.ua/rubric-crimea/2610249-ukraina-pracue-nad-vklucennam-bahcisarajskogo-zapovidnika-do-spadsini-unesko.html>

16 Арсен Аваков: у 2019 році МВС замовить 20 катерів для посилення охорони морських кордонів країни. Веб-сайт МВС України, 29 грудня 2018 р. http://old.mvs.gov.ua/ua/news/17356_Arsen_Avakov_U_2019_r_MVS_zamovit_blizko_20_kateriv_dlya_ohoroni_morskih_kordoniv.htm

ВИСНОВКИ І РЕКОМЕНДАЦІЇ

Зобов'язання, які взяла на себе Україна в рамках Угоди про асоціацію з ЄС, а також цілі «Східного партнерства» ЄС передбачають, зокрема, безпекове співробітництво між Україною та Євросоюзом та наближення української нормативної бази у сфері безпеки до норм права ЄС. З 2014 року Україна досягла помітного прогресу, насамперед в управлінні кордонами, а також управлінні ризиками надзвичайних ситуацій та, певною мірою, діяльності поліції. Водночас деякі з безпекових викликів, визначені Угодою та документами «Східного партнерства», або майже не згадані у національному Плані заходів з виконання Угоди, або ж прогрес у запобіганні їм є незначним. Йдеться, між іншим, про кіберзлочинність та тероризм. Уразливість української держави до кібератак підтверджують і активісти у цій сфері. **Рекомендовано** звернути увагу на ці загрози та прийняти нормативно-правові акти, спрямовані на запобігання їм. Також **рекомендовано**, відповідно до вимог міжнародних партнерів України та враховуючи, що боротьба з корупцією відповідає як Угоді про асоціацію, так і українській Стратегії національної безпеки, надати Національному антикорупційному бюро України право на самостійне прослуховування та якнайшвидше розпочати роботу Вищого антикорупційного суду.

Протягом останніх років близькість безпекових інтересів, теперішній безпековий потен-

ціал України, а також необхідність вжиття заходів Україною для стримування агресії з боку РФ сприяли більш плідному військовому та військово-технічному співробітництву України та ЄС. Однак, щоб швидше і повніше реалізувати потенціал цього співробітництва, Україна має вирішити ще низку організаційних, правових та ресурсних питань, і одночасно активно налагоджувати з європейськими партнерами взаємовигідні практичні зв'язки у сфері військового співробітництва та ВТС.

Участь України у **військовому співробітництві** з ЄС в рамках СПБО відіграє дуже важливу роль та посідає особливе місце в умовах агресії Російської Федерації проти України. З одного боку, Україна прагне до збереження ресурсів задля боротьби з окупантом, а з іншого — запропонований формат є майданчиком для поширення правдивої інформації щодо дій та намірів агресора. Також залучення нашої держави до операцій ЄС з врегулювання криз, як от в операції Євросоюзу з протидії піратству біля узбережжя Сомалі «EU NAVFOR ATALANTA», та до реалізації Концепції бойових тактичних груп ЄС підтверджує авторитет України як держави, що робить значний внесок у підтримання міжнародного миру та стабільності.

Слід зазначити, що механізм управління фінансами спільних витрат на військові та оборонні операції «Athena» передбачає утриман-

ня національного персоналу та контингенту, залученого до операцій ЄС, виключно за власний рахунок. Цей механізм планується поширити на участь у бойових тактичних групах; надання фінансової і технічної допомоги з боку ЄС він не передбачає. Враховуючи зазначені фактори, **необхідно** провести роботу щодо поширення воєнно-політичного діалогу, залучивши до нього Міністра оборони України для зустрічі у форматі міністрів оборони країн-членів ЄС. Планування кошторису Міністерства оборони України на короткострокову та середньострокову перспективу **необхідно** здійснювати з урахуванням конкретної «мінімально необхідної» кількості військовослужбовців та підрозділів, які планується задіяти в операціях в рамках ЄС. Ця кількість має бути затверджена в форматі Стратегії оборонної безпеки.

Також **рекомендовано** провести роботу щодо вивчення можливостей та необхідності залучення України до нового формату співробітництва держав-членів ЄС, запропонованого Францією та підтриманого 25 червня 2018 року у Люксембурзі 10 країнами-членами ЄС — European Intervention Initiative (EII). Нарешті, потрібно провести роботу щодо заключення угод про двостороннє військове співробітництво з усіма країнами-членами ЄС та посилення чинних угод.

У сфері **військово-технічного співробітництва** між Україною та ЄС вже створено мінімальні сприятливі умови; зокрема, підписано рамкову Адміністративну угоду з Європейським оборонним агентством, значно збільшено витрати на закупівлю озброєнь для ЗСУ, лібералі-

зовано зовнішньоекономічну діяльність у сфері ВТС. Водночас, попри досягнутий за останні роки певний прогрес у ВТС між Україною та Євросоюзом, все ще діють стримуючі чинники, які спостерігаються з обох сторін.

У питаннях експорту-імпорту озброєнь з боку України чинниками стримування є недостатня гармонізація законодавства з ЄС у сфері ВТС та порівняно обмежене фінансування витрат на виробництво та закупівлю озброєнь, яке все ще не відповідає потребам України та дійсному потенціалу ВТС із ЄС. З боку ЄС такими чинниками є протекціоністська політика основних країн-виробників озброєнь у питаннях закупівлі озброєнь та вразливість окремих членів ЄС до тиску з боку РФ стосовно обмеження співробітництва з Україною.

У питаннях спільного виробництва озброєнь з боку України стримуючими чинниками є неефективність судової системи, недостатня реформованість законодавства та помітні залишки системної корупції, які ще нерідко спостерігаються і в сфері ОПК, а також обмеженість коштів. З боку ЄС так само діє «чинник Росії», а також загальні обставини упередженості країн ЄС щодо дієвості українського правосуддя у питаннях захисту прав власності.

Рекомендовано збільшення витрат на виробництво та закупівлю озброєнь, реформування судової системи, боротьба з корупцією у сфері ОПК та прийняття Закону України «Про військово-технічне співробітництво», зокрема, для створення сприятливих умов для іноземних інвестицій у виробництво озброєнь в Україні.

Цей аналітичний звіт був підготовлений Інститутом Євро-Атлантичного Співробітництва за фінансової підтримки Європейського Союзу та Міжнародного фонду «Відродження» в рамках грантового компоненту проекту «Громадська синергія» під егідою Української сторони Платформи громадянського суспільства Україна-ЄС та Української національної платформи Форуму громадянського суспільства Східного партнерства. Зміст цього звіту є виключною відповідальністю Інституту Євро-Атлантичного Співробітництва і необов'язково відображає точку зору Європейського Союзу та Міжнародного фонду «Відродження».